

همبستگی نظریه امیدواری در دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی

مهناز جعفری

دانشجوی دکتری علم و دانش‌شناسی

دانشگاه آزاد اسلامی؛ واحد علوم و تحقیقات؛ تهران؛ ایران

نجلا حریری*

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

استاد؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ واحد علوم و تحقیقات؛ تهران؛ ایران

فهیمة باب الحوائج

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشیار؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ واحد علوم و تحقیقات؛ تهران؛ ایران

پذیرش: ۹۶/۰۲/۲۴

دریافت: ۹۵/۰۸/۰۲

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
شاپا(چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱
شاپا(الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱
نمایه در SCOPUS و LISA و ISC
http://ijpm.irandoc.ac.ir
دوره XX | شماره X | صص XX-XX
۱۳XX X

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده: هدف این پژوهش تعیین همبستگی میان میزان امیدواری کاربران به زندگی و دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی است. روش پژوهش نیمه‌تجربی و جامعه پژوهش شامل ۴۵ دانشجوی سال آخر پزشکی عمومی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود. برای سنجش میزان امیدواری از پرسشنامه امیدواری بزرگسالان اشنایدر (۱۹۹۱) به همراه سیاهه‌ای برای درج ویژگی‌های جمعیت شناختی کاربران استفاده شد. پرسشنامه امیدواری اشنایدر شامل ۱۲ سوال است که دو مقیاس عامل تفکر و راهبرد تفکر را با مقیاس ۸ درجه ای لیکرت اندازه‌گیری می‌کند در این پژوهش آلفای کرونباخ برای مقیاس عامل تفکر ۰.۹۲٪ و برای راهبرد تفکر ۰.۸۲٪ بود. از آزمودنی‌ها خواسته شد تا بر اساس نیاز اطلاعاتی واقعی خود، کلیدواژه مورد نظر خود را در پایگاه‌های اطلاعاتی گوگل اسکالر، پاب مد و امیکس آنلاین جستجو کنند و مدارک مرتبط و تاحدودی مرتبط را در هر یک از صفحات نتایج بازیابی مشخص کنند. در هر پایگاه دو صفحه (۴۰ رکورد) در نظر گرفته شد، نتایج این پژوهش نشان داد در حالت کلی بین میزان امیدواری کاربران با دقت نتایج بازیابی آن‌ها در هر سه پایگاه اطلاعاتی مورد بررسی همبستگی معنی‌دار و مثبت وجود دارد. میزان امیدواری کاربران با میانگین ۵۴/۱۱ در سطح بالایی قرار دارد. از بین ویژگی‌های جمعیت شناختی کاربران جنسیت،

به این مقاله به شکل زیر استناد کنید:

درون متن:

(مهناز جعفری، زودآیند)

در فهرست منابع:

جعفری، مهناز. زودآیند. همبستگی نظریه امیدواری در دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات.

(دسترسی در [Jipm.irandoc.ac.ir](http://ijpm.irandoc.ac.ir))

روزنامه/سال)

سن و وضعیت شغلی کاربران با میزان دقت بازیابی و امیدواری آن‌ها رابطه معنی‌دار دارد. یافته‌های پژوهش در مجموع نشان داد با افزایش میزان امیدواری کاربران به زندگی، دقت منابع بازیابی شده آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

کلیدواژه: نظریه امیدواری، دقت بازیابی، قضاوت ربط، بازیابی اطلاعات، پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی

*پدیده‌آور رابط nadjlahariri@gmail.com

۱. مقدمه

انسان‌ها با ذهن خود با دنیای پیرامونشان در تعامل و ارتباط هستند و در طول فعالیت‌های روزمره با جنبه‌های مختلفی از کنش‌های ذهنی مواجه می‌شوند به طوری که این کنش‌ها ادامه فعالیت را امکان‌پذیر ساخته و در تسهیل آن‌ها نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند (استرنبرگ^۱، ۲۰۰۶). یکی از کنش‌های ذهنی که نقش بسیار مهمی در فعالیت‌های روزمره و پیامد آنها دارد امیدواری است. امیدواری از جمله عواملی است که بر دست‌یابی به اهداف و رسیدن به موفقیت‌ها موثر است. هنگامی که امیدواری وجود دارد افراد می‌توانند پیامدهای دلخواه را معنی‌دار و واقعی شناسایی کنند (گام و اشنایدر^۲، ۲۰۰۲). بنابراین یکی از توانمندی‌های اساسی بشر در حوزه روانشناسی مثبت، امیدواری است در روان‌شناسی مثبت، اشنایدر و همکارانش امیدواری را مفهوم‌سازی کرده و ابزارهای اندازه‌گیری آن را طراحی کردند (واله، هوبنر، سولدو^۳، ۲۰۰۶). امید عبارت از مجموعه‌ای شناختی است که مبتنی بر احساس موفقیت ناشی از منابع گوناگون (انرژی معطوف به هدف) و مسیرها (برنامه ریزی برای دستیابی به اهداف) است (اشنایدر و دیگران^۴، ۱۹۹۱). بنابراین امید یا تفکر هدف‌دار، از دو مولفه هدف‌دار و مرتبط بهم یعنی «راهبرد تفکر^۵» و «عامل تفکر^۱» تشکیل شده است. «راهبرد تفکر» انعکاس

¹ Sternberg

² Gum & Snyder

³ Vale, Huebner, Suldo

⁴ Snyder & et all

⁵ Pathways

دهنده ظرفیت فرد برای تولید مسیرهای شناختی برای رسیدن به اهدافش است و «عامل تفکر» یا «منابع تفکر» هم عبارتند از افکاری که افراد درباره توانایی‌ها و قابلیت‌هایشان برای عبور از مسیرهای برگزیده تعریف کرده‌اند تا به اهدافشان برسند. از طریق ترکیب منابع و مسیرها، می‌توان به اهداف رسید اگر هم از این دو عنصر شناختی وجود نداشته باشند، رسیدن به اهداف غیرممکن است (لوپز، شنایدر، پدروتی^۲، ۲۰۰۳).

دستیابی به اطلاعات مورد نیاز یکی از اهداف اساسی در زندگی امروز است و امروزه انسان‌ها برای تحقق این هدف یعنی رفع نیاز اطلاعاتی خود در پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته جستجو کرده و مدارکی را بازیابی کرده و بعد از ملاحظه آنها درباره ربط آنها با نیاز خود تصمیم می‌گیرند. یافتن اطلاعات مورد نیاز در زمان مناسب می‌تواند یک موفقیت محسوب شود. ارزیابی‌های کاربران از ربط، به دریافت‌ها و برداشت‌های هر فرد از وضعیت مشکل خود و به طور کلی به محیط اطلاعاتی بستگی دارد و دریافت‌های فردی در بردارنده عوامل زیادی است که ورای محتوای اطلاعات قرار دارد (شامبر و باری^۳، ۱۹۹۸).

با ظهور و گسترش شبکه جهانی وب، دانشجویان، محققان و پژوهشگران برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز خود از پایگاه‌های پیوسته استفاده می‌کنند. بازیابی اطلاعات، فرآیند جستجو در میان مجموعه‌ای از مدارک است که هدف آن، تعیین دسته‌ای از مدارک در حیطه‌ی موضوعی درخواست شده است (لنکستر^۴، ۱۹۷۹). در این تعریف چهار عنصر قابل بررسی هستند که مهمترین آنها تعاملی بودن فرآیند جستجو است که در آن کاربر نیز بر فرآیند جستجو کنترل داشته و با سیستم اطلاعاتی در ارتباط است و شرایط جسمانی و روانی وی در جستجو موثر بوده و بر تصمیمات کاربر در بازیابی مدارک تاثیرگذار است. یکی از موارد مطرح در بازیابی اطلاعات ربط است که معیاری برای ارزیابی سودمندی و موثر بودن بازیابی اطلاعات است. مفهوم نظری ربط عموماً بر ارتباط و همخوانی بین نیاز کاربر و محتوای اطلاعاتی مدرک دارد. مفهوم عملیاتی آن به این معنی است که کاربر می‌تواند، درباره رد یا

¹ Agency

² Lopez, Snyder & Pedrotti

³ Schamber & Barry

⁴ Lancaster

قبول اطلاعات اخذ شده از یک نظام اطلاعاتی تصمیم‌گیری کند (بورلاند^۱، ۲۰۰۳) ربط را از دو بعد ذهنی و عینی بررسی می‌کنند «ربط ذهنی» وابسته به جستجوگر اطلاعات است و «ربط عینی» به نظام اطلاعاتی وابسته است. مجموعه شرایط روانی و ادراکی فرد در موقعیت و زمان خاص باعث می‌شود کاربر به مولفه‌های ذهنی و محیطی در بازیابی اطلاعات توجه کند (ساراسویک^۲، ۱۹۹۶).

لنکستر بر تعاملی بودن جستجوی اطلاعات تأکید کرده و تصمیم درباره ربط مدارک بازیابی شده را از اختیارات کاربر برشمرده است (لنکستر، ۱۹۷۹). «الیس» در مقاله خود نظام‌های بازیابی اطلاعات را دارای دو بعد می‌داند بعد سیستمی، که ساختار داخلی نظام‌های بازیابی اطلاعات در این مقوله قرار می‌گیرند و بعد ادراکی که به کاربران و شرایط روحی آنها می‌پردازد (الیس، ۱۹۹۲). «کولثاو^۳» در پژوهش خود بر ربط موقعیتی پرداخته و بیان کرده که افراد در زمان‌ها و مکان‌های مختلف، اولویت‌های متفاوتی را در چارچوب ذهن خود شکل دادند. بنابراین قضاوت ربط به دلیل تاثیر اولویت‌ها و ملاحظه‌های شخصی فرایندی نسبی بوده و نسبت آن در موقعیت‌های گوناگون و افراد مختلف متفاوت بود (کولثاو، ۱۹۹۳). همچنین کاربران در هنگام جستجو انتظار دارند مدارکی را بازیابی کنند که نیاز اطلاعاتی آنان را مرتفع سازد. معمولاً کاربران بدون توجه به شرایطی که دارند درباره مرتبط بودن یا نبودن نتایج جستجو تصمیم می‌گیرند (فروودی، ۱۳۸۸) اما در این فرآیند عواملی مانند توانایی‌های علمی و فنی، تخصص، تجربه و مهارت‌های جستجو (علوی، ۱۳۷۱)، مهارت فنی و تحصیلات کاربران (برگمن^۴، ۱۹۸۹)، عوامل روانشناختی و ذهنی (منصوریان، ۱۳۸۲) و ویژگی‌های شخصیتی (فروودی و حریری، ۱۳۹۱) بر راهبرد جستجوی کاربران و مدارک بازیابی شده و نیز ارزیابی کاربران از مدارک بازیابی شده موثر هستند.

با وجود پژوهش‌های وسیعی که در رابطه با تاثیر عوامل روانی کاربران بر جستجو و بازیابی اطلاعات آن‌ها صورت گرفته، پژوهشی که عوامل روانشناسی مثبت‌گرا مانند امیدواری را بر

¹ Burland

² Sarasevic

³ Kulthau

⁴ Borgman

قضاوت ربط کاربران بررسی کرده باشد صورت نگرفته است. بنابراین می‌توان گفت مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که آیا بین میزان امیدواری افراد به زندگی و قضاوت ربط آن‌ها در فرآیند جستجوی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی ارتباطی وجود دارد یا خیر؟ یافته‌های این مطالعه به طراحان وب سایت‌ها و متخصصان اطلاع رسانی کمک خواهد کرد تا ابزارهای جستجوی تعاملی‌تر و کاربرپسندتری برای کاربران با توجه به مولفه‌های روانشناختی مثبت گرافراهم کنند و نتایج جستجو نیز با نیازهای اطلاعاتی کاربران نزدیک‌تر شوند.

پژوهش حاضر میزان امیدواری جامعه آماری را با استفاده از نظریه امیدواری اشنایدر (۱۹۹۱) سنجیده است. بر اساس مشاهدات پژوهشگر در مراکز اطلاع رسانی، کاربران با ویژگی‌های ذهنی و شناختی مختلف به جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی می‌پردازند و معمولاً به این امر بی‌توجه هستند که آیا ذهنیات آنها بر چگونگی جستجو و ارزیابی آنها از مدارک بازیابی شده موثر است یا خیر. هدف اصلی این پژوهش تعیین همبستگی بین میزان امیدواری جامعه آماری با دقت بازیابی آنان در موتور جستجوهای گوگل اسکالر^۱، پاب‌مد^۲ و امیکس آنلاین^۳ است. این پژوهش اساساً برای پاسخ به سوالات زیر طراحی شده است:

۱. میانگین امیدواری جامعه آماری چقدر است؟

۲. میانگین دقت بازیابی پایگاه‌های مورد مطالعه چقدر است؟

۳. امیدواری با کدامیک از ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه آماری رابطه معنی‌دار دارد؟

۴. دقت بازیابی با کدامیک از ویژگی‌های جمعیت شناختی جامعه آماری رابطه معنی‌دار دارد؟

در انتها فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه «بین میزان امیدواری جامعه آماری و دقت بازیابی آنان همبستگی معنی‌دار وجود دارد» مورد آزمون قرار می‌گیرد.

¹ www.scholar.google.com

² www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed

³ www.omicsonline.org

۲. پیشینه پژوهش

رابطه مفهومی شناختی و چندبعدی است که معنای آن تا حد زیادی وابسته به برداشت کاربران و موقعیت نیاز اطلاعاتی آنهاست (شامبر، ایشنبرگ و نیلان^۱، ۱۹۹۰) سه رویکرد کلی در حوزه تحقیقات ربط در کتابداری و اطلاع رسانی شناسایی شده است شناختی، رفتاری و احساسی (الیس^۲، ۱۹۹۶) و عوامل بسیاری بر قضاوت ربط اثر می‌گذارند (کاتر و کودرا^۳، ۱۹۶۷) از جمله مهمترین آنها نوع مدرک، موضوع، سطح دشواری، آموزش کاربر و زمان جستجو (هاتر^۴، ۱۹۹۶) عوامل دیگری نیز بر قضاوت ربط موثر هستند مانند مسئله و نیاز اطلاعاتی کاربر، اولویت‌ها و ملاحظات فردی کاربر، دانش پیشین فرد، زمان طرح پرسش از سوی کاربر و تعامل با نظام (فتاحی، ۱۳۸۳).

در این قسمت به پژوهش‌های انجام شده در ایران درباره عوامل موثر بر قضاوت ربط و ارتباط امیدواری افراد با عملکرد و سایر عوامل می‌پردازیم: منصوریان (۱۳۸۲) در پژوهش خود تحت عنوان «عوامل موثر بر جستجو و بازیابی اطلاعات در شبکه جهان گستر وب» نقش عوامل مختلف در محیط وب را مورد بررسی قرار داده است. به عقیده وی از بین تمام عوامل مورد بررسی، مهمترین عاملی که بر عملکرد جستجوی کاربران تاثیر دارد عوامل روانشناختی و حالت روانی کاربران است. فرهودی (۱۳۸۸) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی تاثیر حالات روانی کاربران بر میزان تشخیص ربط مدارک بازیابی شده هنگام جستجو» نشان داد که حالات روانی مانند اضطراب و افسردگی باعث کاهش میزان تشخیص ربط مدارک بازیابی شده توسط کاربران می‌شود و بالعکس. فرهودی و حریری (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «تاثیر ویژگی‌های شخصیتی کاربران بر قضاوت ربط» نشان دادند که از بین پنج ویژگی شخصیتی فقط دو ویژگی کاربران برون‌گرایی و توافق‌پذیری بر قضاوت ربط موثر هستند و با قضاوت ربط کاربران رابطه معنی‌دار و مثبت دارد.

¹ Schamber, Eisenberg and Nilan

² Ellis

³ Katter and Cuadra

⁴ Harter

علیپور و اعراب شبانی (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان «رابطه امیدواری و شادکامی با رضایت شغلی معلمان» نشان دادند که بین دو متغیر امیدواری و شادکامی با رضایت شغلی معلمان رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. علیزاده اقدم (۱۳۹۱) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل موثر بر آن» نشان داد که امیدواری از عوامل ساختار بیش از ویژگی‌های فرد متاثر می‌شود و میزان امیدواری دانشجویان به دینداری، اعتماد اجتماعی و سرمایه فرهنگی وابسته است. بررسی پژوهش‌های انجام شده حاکی از این است که تاکنون تاثیر ویژگی‌های روانشناسی مثبت کاربران مانند امیدواری، شادی و خوش-بینی، معنویت و ایمان یا همان باورهای درونی بر قضاوت ربط کاربران مورد بررسی قرار نگرفته است.

امیدواری نوعی احساس امکان‌پذیر بودن یک رویداد یا رفتار مطلوب در آینده است (بیلر^۱، ۲۰۰۴) بین معنای زندگی و امیدواری رابطه معناداری وجود دارد (میلر و پاور^۲، ۱۹۸۸) «اشنايدر» نشان داد امیدواری دو مفهوم مهم «تعیین جهت گیری هدفمند و موفق» و «برنامه ریزی موفقیت آمیز» که دسترسی به اهداف را ممکن می‌سازد پوشش می‌دهد (اشنايدر، ۱۹۸۹). امیدواری سهم مهمی در موفقیت‌های انسان‌ها و دستیابی به اهداف آن‌ها دارد (یانگ^۳، ۱۹۹۴). وجود پاره‌ای از ویژگی‌هایی مانند انتخاب‌گری، احساس مسولیت و برنامه ریزی در زندگی می‌تواند احتمال وقوع رویداد مناسب را افزایش دهد و زمینه بروز امیدواری را افزایش دهد (ماسکارو و روزن^۴، ۲۰۰۵).

در خارج از ایران نیز پژوهش‌هایی صورت گرفته که به تاثیر میزان امیدواری به زندگی بر عوامل دیگر و نیز عوامل دیگر بر ربط در بازیابی اطلاعات پرداخته اند. «راتون^۵» رفتار جستجوی کاربران را برای بازخورد (قضاوت) ربط آنها سنجید. نتایج پژوهش وی نشان داد در فرایند بازخورد ربط، نقش رفتار کاربر تا چه اندازه می‌تواند بااهمیت و تأثیرگذار باشد.

¹ Blair

² Miller & power

³ young

⁴ Mascaro & Rosen

⁵ Ruthven

راتون به این نتیجه رسید رفتار جستجوی کاربر در روند گسترش و خاص کردن سوال اهمیت زیادی دارد (راتون، ۲۰۰۳). «ساولانین^۱» در پژوهش خود تاثیر اضطراب را بر جستجوی اطلاعات بررسی کرد (ساولانین، ۲۰۰۲).

آنچه در مطالعات صورت گرفته، در زمینه تاثیر عوامل مختلف ذهنی و ویژگی‌های شخصیتی مانند اضطراب، استرس، و ... اما در هیچ کدام از این عوامل روانشناسی مثبت مانند امیدواری، باورهای درونی، مثبت اندیشی و شادی بر عملکرد بازیابی اطلاعات افراد بررسی نشده و پژوهش حاضر نخستین پژوهشی است که بین دقت بازیابی اطلاعات و میزان امیدواری کاربران به زندگی ارتباط برقرار نموده است. با توجه به اینکه بررسی رفتار و عملکرد و ذهنیات کاربران بر سیستم‌های بازیابی اطلاعات کم‌تر قابل پیش‌بینی است و کنترل پژوهش با دشواری زیادی روبرو است از این‌رو جای این پژوهش‌ها در زمینه کتابداری و مطالعه سیستم‌های بازیابی اطلاعات خالی بود بیشتر پژوهش‌ها در زمینه بازیابی اطلاعات به مقوله بازیابی اطلاعات از دیدگاه سیستم پرداخته‌اند.

۳. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهشی نیمه تجربی بود. جامعه این پژوهش را ۴۵ نفر از دانشجویان سال آخر پزشکی عمومی (دکتری حرفه‌ای) دانشگاه‌های دولتی شهر تهران تشکیل دادند. در این پژوهش تلاش شد که با انتخاب دانشجویان در یک رشته و مقطع تحصیلی یکسان (سال آخر رشته پزشکی) عواملی مانند ناآشنایی با استراتژی جستجو، تحصیل در مقاطع مختلف، فشارهای روحی و روانی ناشی از ورود به دانشگاه و دور بودن از خانواده، تغییر نقش‌ها و ... کنترل شود تا تاثیری بر پژوهش نداشته باشند.

پایگاه‌های اطلاعاتی گوناگونی مورد استفاده پژوهشگران حوزه علوم پزشکی قرار می‌گیرند اما سه پایگاه اطلاعاتی گوگل اسکالر، امیکس آنلاین و پاب مد به علت جامعیت و رایگان بودن در حوزه پزشکی به عنوان مرجع اصلی برای اطلاع‌یابی مورد استفاده قرار می‌گیرند که

¹ Savlanin

در این پژوهش آنها انتخاب و از پژوهشگران خواسته شد تا از آنها برای پژوهش خود استفاده کنند:

۱. پاب‌مد، یکی از پایگاه‌های اطلاعاتی انترز^۱ (سیستم یکپارچه‌ی جستجو و بازیابی اطلاعات متنی) است که توسط مرکز فن‌آوری زیستی در کتابخانه ملی پزشکی آمریکا^۲ ایجاد شد و بصورت رایگان از طریق وب ارائه می‌شود (گرین هالگ^۳، ۱۹۹۷). پاب‌مد به طور کاربرپسند طراحی شده و قابل استفاده برای جستجوگران غیرحرفه‌ای است (حسن زاده، حاج ابراهیمی و رحمان‌پور، ۱۳۸۸) و به عنوان یک مرجع اصلی در حوزه پزشکی و علوم زیستی مورد استفاده پژوهشگران قرار می‌گیرد.

۲. گوگل اسکالر: جستجوی از شرکت گوگل است که امکان جستجوی واژه‌های کلیدی در مقاله‌ها، رساله‌های علمی و گزارش‌های فنی را فراهم می‌کند. مواد موجود در رشته‌های مختلف دانشگاهی از پزشکی و فیزیک گرفته تا اقتصاد و علوم کامپیوتر در حوزه جستجوی این ابزار رایگان قرار می‌گیرد. نتایج جستجو براساس میزان ارتباط با واژه جستجو شده فهرست می‌شود به همین علت یکی از منابع پر استفاده در میان پژوهشگران است (نوتس^۴، ۲۰۰۵).

۳. امیکس آنلاین: پایگاه اطلاعاتی جامعی در حوزه سلامت و پزشکی است که بیش از ۵۰۰ ژورنال و ۳۰۰ گزارش کنفرانس را نمایه کرده است این پایگاه از سال ۲۰۰۷ شروع بکار کرده است و هدف اصلی آن دسترس پذیر ساختن دانش و توسعه دانش و پژوهش است.^۵

¹ Entrez

² National Center for Biotechnology Information (NCBI)

³ Greenhalgh

⁴ Notess

⁵ <http://omicsonline.org/about.php>

پرسشنامه امیدواری بزرگسالان اشنایدر (۱۹۹۱) در این پژوهش استفاده شد این پرسشنامه ۱۲ سوال دارد و میزان امیدواری آزمودنی‌ها را در مقیاس لیکرت در ۸ رتبه (۱. قطعا اشتباه است، ۲. تا حدود زیادی اشتباه است، ۳. تا حدودی اشتباه است، ۴. تا حدود کمی اشتباه است، ۵. تا حدود کمی صحیح است، ۶. تا حدودی صحیح است، ۷. تا حدود زیادی صحیح است، ۸. قطعا صحیح است.) اندازه‌گیری می‌کند. این مقیاس دو بعد دارد الف) مولفه عامل تفکر که تعیین‌کننده هدف‌مداری فرد است، ب) مولفه راهبرد تفکر که راه‌های برنامه‌ریزی شده برای رسیدن به اهداف را دربر می‌گیرد. ۸ سوال آن امیدواری و ۴ سوال آن شکنندگی یا امیدواری پایین را می‌سنجند. لازم بذکر است این مقیاس به «مقیاس آینده» هم معروف است. این پرسشنامه در پژوهش‌های مختلف استفاده شده و روایی و پایایی آن گزارش شده است. «شجاعی باغینی» در پژوهش خود برای خرده مقیاس راهبرد تفکر آلفای ۰/۶۲ و برای خرده مقیاس عامل تفکر ضریب ۰/۷۴ را گزارش کرده است (شجاعی باغینی، ۱۳۸۷) و «بیگی و همکارانش» برای خرده مقیاس عامل تفکر ۰/۷۵ و برای مولفه راهبرد تفکر ۰/۷۸ را بیان کرده‌اند (بیگی و همکارانش، ۱۳۹۰). در این پژوهش آلفای کرونباخ برای مقیاس عامل تفکر ۰/۹۲ و برای راهبرد تفکر ۰/۸۲ بود.

با استفاده از پرسشنامه فوق، میزان امیدواری کاربران مشخص شد سپس از آنان خواسته شد تا بر اساس نیاز اطلاعاتی واقعی خود، کلیدواژه مورد نظر خود را در پایگاه‌های اطلاعاتی گوگل اسکالر، پاب مد و امیکس آنلاین جستجو کنند سپس مدارک مرتبط و تاحدودی مرتبط را در هر صفحه مشخص کنند در هر پایگاه دو صفحه (۴۰ رکورد) در نظر گرفته شد منابع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی شده در نتایج هر پایگاه را در سیاهه ثبت کردند مجموع مقالات مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی شده در بین ۴۰ منبع اولیه بازیابی شده دقت بازیابی موتور جستجو از دیدگاه کاربر را نشان می‌دهد.

لازم بذکر است که بین زمان اجرای پرسشنامه و زمان جستجو فاصله‌ای وجود نداشته و بلافاصله پس از این که کاربران پرسشنامه را کامل کردند، جستجو را انجام دادند تا نتایج کنترل شده باشد. سپس اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار اس.پی.اس.اس^۱ مورد

^۱ SPSS

تحلیل قرار گرفت. برای توصیف داده‌های پژوهش از شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار و برای تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون، آزمون تی و آنوا به منظور بررسی رابطه بین متغیرها استفاده شده است.

۴. یافته‌های پژوهش

از هر کدام از دانشگاه‌های مورد مطالعه یعنی علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی ۱۵ نفر (۳۳/۳ درصد) به سوالات پاسخگو بودند که ۱۰ نفر از آنها (۲۲/۲ درصد) از روش جستجوی ساده و ۳۴ نفر (۷۵/۶ درصد) از روش جستجوی پیشرفته برای جستجوی اطلاعات استفاده کردند و روش جستجوی یک نفر (۲/۲ درصد) از آنها گزارش نشده است. جدول یک توزیع فراوانی ویژگی‌های جنس، سن، وضعیت تاهل و اشتغال کاربران را نشان می‌دهد:

جدول ۱: توزیع فراوانی نمونه مورد بررسی بر حسب جنسیت، سن، وضعیت تاهل و وضعیت اشتغال

وضعیت اشتغال	وضعیت تاهل		سن			جنسیت		تعداد
	متاهل	مجرد	>۳۰	۲۹-۳۰	۲۷-۲۸	مرد	زن	
بیکار								
شاغل								
۲۸	۱۶	۱۷	۲۷	۱۶	۱۶	۱۲	۲۶	۱۹
۶۳/۶	۳۶/۴	۳۸/۶	۶۱/۴	۳۵/۶	۳۵/۶	۲۶/۷	۵۷/۸	۴۲/۲

جدول ۱ نشان می‌دهد که ۵۷/۸ درصد جامعه آماری را مردان و ۴۲/۲ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. گروه سنی ۲۷-۲۸ با درصد فراوانی ۲۶/۷ و گروه‌های سنی ۲۹-۳۰ و >۳۰ با درصد فراوانی مساوی ۳۵/۶ به سوالات پاسخگو بودند ۶۱/۴ درصد کاربران مجرد و ۳۸/۶ درصد متاهل و ۶۳/۶ درصد بیکار و ۳۶/۴ درصد آنها شاغل بودند.

جهت پاسخگویی به پرسش اول پژوهش مبنی بر اینکه میانگین امیدواری جامعه آماری چقدر است؟ دو مولفه امیدواری به زندگی تحت عنوان «راهبرد تفکر» و «عامل تفکر» با ۱۲ سوال

پرسشنامه امیدواری بزرگسالان اشنايدر توسط آزمودنی ها تکمیل شد. جدول دو نمرات مولفه های امیدواری جامعه آماری را نشان می دهد:

جدول ۲: نمرات مولفه های امیدواری جامعه آماری

مؤلفه های امیدواری	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین	انحراف معیار
راهبرد تفکر	۱۲	۳۲	۲۶/۸۸	۴/۹۴
عامل تفکر	۱۱	۳۲	۲۷/۲	۵/۳۴
امیدواری	۲۳	۶۴	۵۴/۱۱	۱۰/۰۶

طبق جدول ۲، مؤلفه راهبرد تفکر به ترتیب با کمترین و بیشترین نمره ۱۲ و ۳۲ و همچنین با میانگین ۲۶/۸۸ در سطح متوسط و مؤلفه عامل تفکر به ترتیب با کمترین و بیشترین نمره ۱۱ و ۳۲ و همچنین با میانگین ۲۷/۲ در سطح متوسط و در حالت کلی کاربران با کمترین و بیشترین نمره ۲۳ و ۶۴ و همچنین با میانگین امیدواری ۵۴/۱۱ در سطح نسبتاً بالایی از امیدواری قرار دارند.

به منظور پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش به ترتیب مبنی بر اینکه «میانگین دقت بازیابی منابع از پایگاه های اطلاعاتی مورد مطالعه از دیدگاه جامعه آماری چقدر است؟» میانگین و انحراف معیار سه پایگاه اطلاعاتی مورد مطالعه از دیدگاه کاربران محاسبه و در جدول سه به شرح زیر گزارش شده است:

جدول ۳: نمرات دقت بازیابی منابع از پایگاه های مورد مطالعه از دیدگاه جامعه آماری

پایگاه اطلاعاتی	کمترین منبع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی	بیشترین منبع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی	میانگین	انحراف معیار
پاب مد	۱۱	۳۹	۳۱/۰۲	۵/۹۵
امیکس آنلاین	۱۵	۳۸	۳۰/۰۲	۵/۱۵
گوگل اسکالر	۲۴	۴۰	۳۴/۳۵	۴/۷۶

طبق جدول سه، کمترین، بیشترین و میانگین تعداد منابع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی شده توسط موتور جستجوگر پاب مد به ترتیب ۱۱، ۳۹، ۳۱/۰۲ و کمترین، بیشترین و میانگین تعداد منابع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی شده توسط موتور جستجوگر آمیکس آنلین به ترتیب ۱۵، ۳۸، ۳۰/۰۲ و کمترین، بیشترین و میانگین تعداد منابع مرتبط و نیمه مرتبط بازیابی شده توسط موتور جستجوگر گوگل اسکالر به ترتیب ۲۴، ۴۰، ۳۴/۳۵ از دیدگاه جامعه آماری گزارش شده است. در واقع موتور جستجوی پایگاه گوگل اسکالر دارای دقت بازیابی بیشتری نسبت به دو موتور جستجوی دیگر از دیدگاه جامعه مورد مطالعه است. در واقع بطور موتور جستجوی گوگل اسکالر بطور متوسط از ۴۰ منبع نتایج جستجوی کاربران ۳۴/۳۵ منبع مرتبط به کاربران ارائه داده است.

به منظور پاسخگویی به پرسش سوم پژوهش مبنی بر اینکه «امیدواری کاربران با کدامیک از ویژگی‌های جمعیت شناختی آنان رابطه معنی دار دارد؟» جداول ۴، ۵، ۶ و ۷ به شرح زیر گزارش شده است:

جدول ۴: شاخص‌های میانگین و انحراف معیار امیدواری به زندگی و نتایج آزمون تی بر حسب جنسیت

P-value	زن	مرد	جنسیت
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$<0/001$	$64/00 \pm 5/05$	$69/42 \pm 4/52$	امیدواری به زندگی

داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که بین میزان امیدواری کاربران و جنسیت آنها رابطه معنی دار وجود دارد ($p < 0/05$) و با توجه به میانگین گزارش شده میانگین امیدواری در کاربران مرد بیشتر از زن است. بنابراین با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر به نظر می‌رسد کاربران مرد جامعه آماری پژوهش حاضر امیدوارتر از کاربران زن بودند.

جدول ۵: شاخص‌های میانگین و انحراف معیار امیدواری به زندگی و نتایج آزمون تی بر حسب وضعیت اشتغال

p-value	بیکار	شاغل	وضعیت اشتغال
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$<0/001$	$50/35 \pm 10/27$	$60/12 \pm 6/07$	امیدواری به زندگی

مطابق داده های جدول ۵، بین میزان امیدواری کاربران و وضعیت اشتغال آنها رابطه معنی دار وجود دارد ($p < 0/05$) و با توجه به میانگین گزارش شده میانگین امیدواری در کاربران شاغل بیشتر از کاربران بیکار است در نتیجه افراد شاغل جامعه آماری به نظر امیدوارتر بودند.

جدول ۶: شاخص های میانگین و انحراف معیار امیدواری به زندگی و نتایج تحلیل واریانس بر حسب سن کاربران

P-value	>۳۰	۲۹-۳۰	۲۷-۲۸	سن
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
<۰/۰۰۱	۶۱/۳۱ \pm ۴/۲۵	۵۳/۳۱ \pm ۸/۲۷	۱۰/۴۶ \pm ۴۴/۸۳	امیدواری به زندگی

داده های جدول ۶، نشان می دهد بین میزان امیدواری کاربران و سن آنها رابطه معنی دار وجود دارد ($p < 0/05$) و با توجه به میانگین گزارش شده، کاربران با رده سنی بالاتر از ۳۰ سال امیدوارتر از دو گروه سنی دیگر هستند.

جدول ۷: شاخص های میانگین و انحراف معیار امیدواری و نتایج آزمون تی بر حسب نوع جستجوی کاربران

P-value	جستجوی ساده	جستجوی پیشرفته	نوع جستجوی کاربر
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
۰/۰۲۱	۶۴/۸۷ \pm ۷/۸۷	۶۷/۴۷ \pm ۸/۴۷	امیدواری به زندگی

داده های جدول ۷ بیانگر این هستند که رابطه معنی دار بین نوع جستجوی کاربران (جستجوی پیشرفته و جستجوی ساده) با میزان امیدواری آنها وجود دارد. بنابراین در پاسخ به سوال سوم پژوهش می توان گفت بین ویژگی سن، جنسیت و وضعیت اشتغال کاربران و نوع جستجوی کاربران (جستجوی ساده و جستجوی پیشرفته) با میزان امیدواری آنها به زندگی رابطه معنی - دار دارند در واقع در پژوهش حاضر کاربران مرد شاغل با میانگین سنی بالاتر از ۳۰ سال افراد امیدواری هستند.

به منظور پاسخگویی به پرسش چهارم پژوهش مبنی بر اینکه «دقت بازیابی موتورهای جستجو با کدامیک از ویژگی‌های جمعیت شناختی کاربران رابطه معنی دار دارد؟» جدول ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ به شرح زیر گزارش شده است:

جدول ۸: شاخص‌های می‌انگین و انحراف معیار دقت بازیابی پایگاه‌های اطلاعاتی و نتایج آزمون تی بر حسب جنسیت

P-value	زن	مرد	جنسیت
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$<0/001$	$27/57 \pm 4/91$	$33/53 \pm 5/42$	پاب مد
$<0/001$	$25/57 \pm 4/20$	$33/26 \pm 2/85$	امیکس آنلاین
$<0/001$	$29/89 \pm 3/64$	$37/61 \pm 2/06$	گوگل اسکالر

مطابق داده‌های جدول ۸، بین جنسیت کاربران و دقت بازیابی اطلاعات ۳ موتور کاوش رابطه معنی دار وجود دارد ($p=0/05$) با توجه به میانگین‌های گزارش شده در جدول فوق، مردان نسبت به زنان دقت بازیابی بیشتری را در هر سه موتور کاوش به ترتیب گوگل اسکالر، پاب مد و امیکس دارند.

جدول ۹: شاخص‌های می‌انگین و دقت بازیابی پایگاه‌های اطلاعاتی و نتایج آزمون تی بر حسب وضعیت اشتغال

p-value	بیکار	شاغل	وضعیت اشتغال
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$<0/001$	$29/07 \pm 6/05$	$34/00 \pm 2/08$	پاب مد
$<0/001$	$28/21 \pm 5/36$	$32/87 \pm 3/13$	امیکس آنلاین
$<0/001$	$32/25 \pm 4/74$	$37/81 \pm 2/07$	گوگل اسکالر

با توجه به جدول ۹، بین وضعیت اشتغال کاربران و دقت بازیابی آنها از پایگاه‌های اطلاعاتی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد ($p=0/05$). کاربران شاغل قضاوت ربط بهتری نسبت به کاربران غیرشاغل دارند و در حالت کلی، کاربران شاغل دقت بازیابی موتورهای گوگل اسکالر و پاب مد را به ترتیب بهتر عنوان کرده‌اند.

جدول ۱۰: شاخص‌های می‌انگین و انحراف معیار دقت بازیابی پای‌گاه‌های اطلاعاتی و نتایج تحلیل واریانس بر حسب سن کاربران

p-value	>۳۰	۲۹-۳۰	۲۷-۲۸	سن
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
۰/۰۱۸	۳۲/۶۲۶ \pm ۳۲	۳۲/۱۲ \pm ۵/۰۰	۲۶/۸۳ \pm ۴/۹۱	پاب مد
<۰/۰۰۱	۳۳/۰۶ \pm ۳/۰۴	۳۰/۰۶ \pm ۵/۳۳	۲۵/۵ \pm ۴/۱۲	أمیکس آنلاین
<۰/۰۰۱	۳۸/۰۶ \pm ۱/۶۵	۳۳/۹۳ \pm ۴/۶۳	۲۹/۶۶ \pm ۳/۵۲	گوگل اسکالر

مطابق داده‌های جدول ۱۰، بین سن کاربران و دقت بازیابی موتورهای کاوش در مورد دو موتور کاوش أمیکس آنلاین و گوگل اسکالر رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد (($p < 0/05$) و با توجه به میانگین گزارش شده، کاربران با گروه سنی > 30 دقت موتور گوگل اسکالر را بیشتر از سایر گروه‌ها عنوان کرده‌اند.

جدول ۱۱: شاخص‌های می‌انگین و انحراف معیار دقت بازیابی پای‌گاه‌های اطلاعاتی و نتایج آزمون تی بر حسب نوع جستجوی کاربران

p-value	جستجوی ساده	جستجوی پیشرفته	نوع جستجوی کاربر
	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
۰/۳۱۵	۲۹/۱ \pm ۶/۳	۳۱/۰۰ \pm ۵/۸	پاب مد
۰/۰۶	۲۷/۰۰ \pm ۵/۲۷	۳۰/۸۲ \pm ۴/۹۲	أمیکس آنلاین
۰/۱۶۴	۳۲/۴ \pm ۴/۵۵	۳۴/۸۲ \pm ۴/۷۸	گوگل اسکالر

مطابق یافته‌های نمایش شده در جدول ۱۱، بین نوع جستجوی کاربران و دقت بازیابی موتورهای کاوش رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بنابراین در پاسخ به سوال ۴ پژوهش می‌توان گفت در حالت کلی بین وضعیت اشتغال و جنسیت کاربران با ارزیابی دقت بازیابی موتورهای کاوش رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. در مورد سن کاربران فقط نسبت به دقت بازیابی دو موتور کاوش أمیکس آنلاین و گوگل اسکالر رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه «بین میزان امیدواری به زندگی و قضاوت ربط کاربران از نتایج بازیابی پایگاه‌های اطلاعاتی مورد مطالعه رابطه معنی‌دار وجود دارد» با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون مورد آزمون قرار گرفت و نتایج آن در جداول ۱۲، ۱۳ و ۱۴ ارائه شده است:

جدول ۱۲: نتایج آزمون پیرسون بین دقت بازیابی پایگاه پاب مد و امیدواری کاربران

پاب مد		پایگاه‌ها مؤلفه‌های امیدواری
سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	
<۰/۰۰۱	$r=۰/۶۰۸$	راهبرد تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۶۱۹$	منابع تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۶۲۷$	امیدواری

جدول ۱۳: نتایج آزمون پیرسون بین دقت بازیابی پایگاه امیکس آنلاین و امیدواری کاربران

امیکس آنلاین		پایگاه‌ها مؤلفه‌های امیدواری
سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	
<۰/۰۰۱	$r=۰/۷۷۲$	راهبرد تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۷۷۷$	عامل تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۴۹۰$	امیدواری

جدول ۱۴: نتایج آزمون پیرسون بین دقت بازیابی پایگاه گوگل اسکالر و امیدواری کاربران

گوگل اسکالر		پایگاه‌ها مؤلفه‌های امیدواری
سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	
<۰/۰۰۱	$r=۰/۷۹۲$	راهبرد تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۷۵۱$	عامل تفکر
<۰/۰۰۱	$r=۰/۵۶۲$	امیدواری

با توجه به یافته‌های جداول ۱۲، ۱۳ و ۱۴ می‌توان گفت بین دو مؤلفه امیدواری راهبرد تفکر و عامل تفکر و در حالت کلی بین میزان امیدواری کاربران به زندگی و قضاوت آنها از دقت

بازیابی اطلاعات از سه موتور کاوش پایگاه های اطلاعاتی پاب مد، امیکس آنلاین و گوگل اسکالر همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد بنابراین فرضیه پژوهش تأیید می شود.

در جدول ۱۵ رگرسیون خطی متغیر مستقل و متغیرهای وابسته پژوهش ارائه شده است:

جدول ۱۵: نتایج رگرسیون خطی چندگانه امیدواری کاربران و دقت بازیابی پایگاه های اطلاعاتی

امیدواری کاربران				پایگاه ها
سطح معنی داری	مقدار ثابت	ضریب رگرسیون استاندارد شده	ضریب رگرسیون استاندارد نشده	
۰/۲۰۲	$t = -1/297$	-	$B = -7/16$	مقدار ثابت (t)
۰/۲۶۱	$t = 1/141$	$\beta = 0/118$	$B = 0/200$	پاب مد
۰/۰۰۱	$t = 3/714$	$\beta = 0/432$	$B = 0/843$	امیکس آنلاین
۰/۰۰۱	$t = 3/619$	$\beta = 0/416$	$B = 0/879$	گوگل اسکالر

تحلیل نتایج حاصل از رگرسیون خطی بین متغیرهای وابسته و متغیر مستقل پژوهش نشان می دهد که در مدل رگرسیونی دو متغیر وابسته گوگل اسکالر و امیکس آنلاین با متغیر مستقل امیدواری کاربران معنادار هستند. لازم به ذکر است مقدار ضریب تعیین رگرسیونی (R^2) نشان می دهد که چه مقدار متغیرهای وابسته پژوهش یعنی دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه های اطلاعاتی می توانند توسط متغیر مستقل یعنی امیدواری تبیین شوند. که در این پژوهش $R^2 = 0/746$ گزارش شده است بنابراین متغیر امیدواری می تواند ۷۴ درصد از تغییرات دقت بازیابی موتورهای جستجوی مورد مطالعه در این پژوهش را تبیین کند که در واقع چشمگیر است. همچنین معادله رگرسیونی متغیر مستقل و متغیرهای وابسته به شرح زیر است:

$$\text{Hope} = 0/843 * \text{OMICS} + 0/879 * \text{Google scholar}$$

۵. بحث و نتیجه گیری

یافته های پژوهش جاری نشان داد امیدواری به عنوان یکی از ویژگی های روانشناختی کاربران وب همبستگی معنی داری با دقت بازیابی اطلاعات آن ها از موتورهای کاوش گوگل اسکالر،

پاب مد و امیکس آنلاین دارد. بدین معنی که افراد با امیدواری بالا، میزان مدارک بیشتری را مرتبط با نیاز اطلاعاتی خود تشخیص دادند بنابراین می‌توان گفت حالات روانی و ویژگی‌های شخصیتی کاربران بر قضاوت ربط آنها تاثیرگذار است، فرهودی و حریری نیز در پژوهش خود عوامل روانشناختی دیگری مانند برونگرایی، توافق پذیری را بر قضاوت ربط موثر دانسته‌اند (فرهودی و حریری، ۱۳۹۲). فتاحی (۱۳۸۳) تعامل با نظام را به عنوان یکی از عوامل موثر در قضاوت ربط دانسته و ملاحظات فردی، ویژگی‌ها و روحیات فرد را از عوامل ارزیابی دقت بازیابی نظام‌های اطلاعاتی عنوان کرده است. لنکستر بر تعاملی بودن جستجوی اطلاعات تأکید کرده و تصمیم درباره ربط مدارک بازیابی شده را از اختیارات کاربر برشمرده است (لنکستر، ۱۹۹۷). نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های مشابه درباره تاثیر امیدواری افراد بر تسهیل امور تصمیم‌گیری آنها همسو است، «ماسکارو و روزن» نشان دادند که امیدواری می‌تواند به افراد کمک کند تا بر مشکلات در امور زندگی غلبه کنند و بهتر تصمیم بگیرند (ماسکارو و روزن، ۲۰۰۵) همچنین بهروزی و محمدی بیان کردند افراد امیدوار بهتر می‌توانند معنای زندگی را درک کنند و تصمیم صحیح و سریعی در زندگی می‌گیرند (بهروزی و محمدی، ۱۳۸۶) بنابراین همانطور که گفته شد قضاوت ربط در بازیابی اطلاعات از موتورهای کاوش نوعی تصمیم‌گیری در فرایند پژوهش است که امیدواری کاربران بر آن تاثیر مستقیم دارد و افراد امیدوارتر قضاوت ربط بهتری دارند.

میانگین مولفه راهبرد تفکر جامعه آماری ۲۶/۸۸ در سطح متوسط و میانگین مولفه عامل تفکر ۲۷/۲ در سطح متوسط و در حالت کلی کاربران با میانگین امیدواری به زندگی میانگین ۱۱/۵۴ در سطح نسبتاً بالایی از امیدواری قرار دارند. با توجه به تحلیل‌های انجام شده در این پژوهش، میانگین امیدواری در کاربران مرد بیشتر از زنان است که با یافته‌های بهروزی و محمدی همسو است و نشانگر این است که مشارکت و توسعه در دنیای مدرن امروزی به عوامل گوناگونی مانند استعداد، ظرفیت افراد و ویژگی‌های روانشناختی آنها مانند امیدواری وابسته است (بهروزی و محمدی، ۱۳۸۶) سه ویژگی سن، جنسیت و وضعیت اشتغال کاربران و نوع جستجو با میزان امیدواری آنها به زندگی رابطه معنی‌دار دارند و کاربران مرد شاغل با میانگین سنی بالاتر از ۳۰ سال افراد نسبت به سایر گروه‌های جامعه آماری این پژوهش امیدوارتر بودند. نتایج پژوهش حسینی، کلانتر و فندخت نیز به نتیجه مشابهی دست یافتند

(حسینی، کلانتر و فندخت، ۱۳۹۳). «قریشی راد» نیز رابطه معنی‌دار و مثبتی را بین میزان امیدواری افراد به زندگی با وضعیت شغلی، جنسیت، رشته تحصیلی، میزان تحصیلات و ... کاربران گزارش کرده است (قریشی راد، ۱۳۸۷).

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، پایگاه گوگل اسکالر دارای دقت بازایی بیشتری نسبت به دو پایگاه دیگر از دیدگاه کاربران است. کاربران مرد نسبت به زنان دقت بازایی بیشتری را در هر سه موتور کاوش به ترتیب گوگل اسکالر، پاب مد و امیکس دارند. در مورد سن کاربران فقط نسبت به دقت بازایی دو موتور کاوش امیکس آنلاین و گوگل اسکالر رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. بر اساس سایر یافته‌های پژوهش هیچ رابطه معنی‌داری بین نحوه جستجوی اطلاعات کاربران مانند جستجوی ساده و پیشرفته با میزان امیدواری آنها وجود ندارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش، افزایش امیدواری کاربران رابطه مستقیم با میزان دقت آنها در بازایی اطلاعات مناسب از وب دارد. افزایش امیدواری به زندگی در بین کاربران وب منوط به افزایش هدف‌مداری آنها (عامل تفکر) و تقویت راه‌های برنامه‌ریزی آنان (راهبرد تفکر) است بنابراین پیشنهاد می‌شود کتابداران و اطلاع‌رسانانی که وظیفه اصلی آنها همکاری با جستجوگران اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی هستند می‌توانند از نتایج این پژوهش استفاده کنند و راهبردهای خاصی برای تقویت راه‌های دستیابی به اطلاعات مناسب کاربران و جستجوگران اطلاعات اتخاذ کنند مدیران کتابخانه‌ها می‌توانند با فراهم آوردن محیطی مناسب برای کاربران، برگزاری دوره‌های مهارت‌های زندگی، دوره‌های روانشناسی مثبت‌گرا، روش‌ها جستجو و بازایی اطلاعات و روش‌های مدیریت اطلاعات مناسب کاربران را در دستیابی به راهبرد تفکر در هنگام جستجو و بازایی اطلاعات مناسب یاری کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود اطلاع‌رسانان، طراحان موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعاتی با استفاده از سیستم‌های اطلاع‌رسانی جدید پیامک، ایمیل، کانال‌های اطلاع‌رسانی، وب‌سایت‌ها و فیدها کاربران را در اتخاذ تصمیمات درست برای دستیابی به اطلاعات مرتبط یاری کنند. همچنین کاربران بایستی در شرایط فکری مناسب به جستجوی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی بپردازند تا بتوانند با روحیه مثبت به اطلاعات مرتبط در کمترین زمان دست پیدا کنند. بنابراین

پیشنهاد می‌شود پژوهشی تطبیقی با دانشجویان رشته‌های دیگری انجام شود و همچنین پژوهش‌هایی برای استخراج سایر عوامل روانی موثر در بازیابی اطلاعات و قضاوت ربط کاربران انجام شود.

۶. فهرست منابع

- بیگی، علی و دیگران. ۱۳۹۰. نقش تشخیص کیفیت زندگی و امیدواری در معنادان گمنام و معنادان تحت درمان نگهدارنده متادون. *روانشناسی بالینی* ۳(۱۱): ۷۵-۸۴.
- بهروزی، نروز و نورالله محمدی ۱۳۸۶. بررسی ارتباط بین معناداری زندگی و امیدواری دانشجویان دانشگاه شیراز. *چهارمین همایش بهداشت سلامت روان*: ۷۳-۷۰.
- حسینی، سیدمحمد. کلانتر گوشه، سیدمحمد و امید میرزایی فندخت (۱۳۹۳) بررسی نقش جنسیت و اشتغال در رابطه میان بحران وجودی و امید به زندگی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی* ۱۷: ۲۳-۳۹.
- ساوالانین، ریجو. ۲۰۰۲. شایستگی شبکه‌ای و جستجوی اطلاعات در اینترنت: از تعاریف تا مدلی شناختی-اجتماعی. *ترجمه‌ی حمید کشاورز*. ۱۳۸۲. *علوم اطلاع‌رسانی* ۱۹(۳): ۶۱-۶۹.
- شجاعی باغینی، فاطمه. ۱۳۸۷. رابطه بین میزان امیدواری و خوش‌بینی با دوری از رفتارهای پرخطر در دختران ۱۵ تا ۱۸ ساله شهرستان کرمان. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی*.
- علوی، فروغ السادات. ۱۳۷۱. بررسی توانایی‌های علمی و فنی متصدیان بازیابی اطلاعات از بانک‌های اطلاعاتی کامپیوتر بر نتایج حاصل از بازیابی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران*.
- علی‌پور، احمد و خدیجه اعراب شیبانی. ۱۳۹۰. رابطه امیدواری و شادکامی با رضایت شغلی معلمان. *پژوهش‌های نوین روانشناختی*. ۶(۲۲): ۷۱-۸۴.
- فتاحی، رحمت‌الله. ۱۳۸۳. تحلیل عوامل موثر بر نسبی بودن ربط در نظام‌های اطلاعات. *اطلاع‌شناسی*. شماره ۲ (۱): ۷-۲۲.
- فرهودی، فائزه. ۱۳۸۸. بررسی تاثیرات حالات روانی کاربران بر میزان تشخیص ربط مدارک بازیابی شده هنگام جستجو. *فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات* ۴(۲۴): ۵۳-۶۷.
- فرهودی، فائزه. و نجلا حریری. ۱۳۹۱. تاثیر ویژگی شخصیتی کاربران بر قضاوت ربط. *پرداژش و مدیریت اطلاعات*. دوره ۲۹. شماره ۲. ۳۱۷-۳۳۱.
- قریشی‌راد، فخرالسادات. ۱۳۸۷. بررسی میزان امیدواری به اشتغال در آینده بین دانشجویان علوم انسانی. *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان* ۲۹(۱): ۴۷-۶۶.
- محمدحسن‌زاده، حافظ. حاج ابراهیمی، مهدی و سمیه رحمان‌پور. (۱۳۸۸) راهبرد جستجو و بازیابی اطلاعات در پاب‌مد و رابط‌های آن. *فصلنامه کتاب*. ۲۰(۱): ۲۱۹-۲۳۲.
- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۲). عوامل موثر بر جستجو و بازیابی اطلاعات در شبکه جهان گستر وب. *مجله*

الکترونیکی کتابدار. (۲)۲.

- Blair, R. G. 2004. Helping older adolescents search for meaning in depression. *Journal of Mental Health Counseling*. Vol.26 (4): p.333-348.
- Borlund, P.2003. The concept of relevance in IR. *Journal of the American society for information science and technology* 54 (10): 913-925.
- Borgman, C. L. 1989. All User of Information Retrieval System Are not Created Equal: An Exploration into Individual differences. *Information Processing and Management* 25 (3): 237-251.
- Ellis, D. 1992. Theory and Explanation in Information Retrieval Research. *Journal of Information Science* 8(1): 25-38.
- Greenhalgh, T. 1997. How to read a paper: The Medline database. *BMJ*, No.315 (7101):180-183.
- Kuhlthau, C. C. 1993. A principle of uncertainty for information seeking. *Journal of documentation*. 49 (4): 39-365.
- Lancaster, F. W. 1979. *Information retrieval systems: characteristics testing, and evaluation*. New York: Wiley.
- Lopez, S. J., Snyder, C. R., and Pedrotti, J.T. 2003. Hope: Many definitions, many measures. In CR Snyder & SJ Lopez (Eds.), *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures* (pp. 91-106). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Mascaro, N. and DH. Rosen .2005. Existential meaning's role in the enhancement of hope and prevention of the depressive symptoms. *Journal of Personality*. Vol. 73 (4). P 985-1013.
- Miller, J. F. and Power. M.J. 1988. Development of an instrument to measure hope. *Nursing Research*. Vol.37. P. 6-10.
- Notess, G. R. 2005. Scholarly web searching: google scholar and scirus. *Online*, Vol.29, No.4. [online]. Available: [http:// www. infoday.com/ Online/jul05/OnTheNet.shtml](http://www.infoday.com/Online/jul05/OnTheNet.shtml). [3/3/2015]
- Oddy, R. N., and Bhaskaran Balakrishnan. 1991. Pthomas: An Adaptive Information Retrieval System on the Connection Machine. *Information Processing and Management* 27(4): 317-335.
- Schamber, L., Barry, C. 1998. User criteria for relevance evaluation: A cross-situational comparison. *Information processing and management* 34. (2/3): 219-236.
- Schamber, L., M. Eisenberg, and M. Nilan. 1990. A re-examination of relevance: Toward a dynamic, situational definition. *Information processing and management* 26 (6): 755-776.
- Snyder, C. T. 1989. Reality negotiation: from excuses to hope and beyond. *Journal of Social and Clinical Psychology*. Vol.8 (2). P. 130-157.
- Snyder CR, Irving L, Anderson JR. 1991. Hope and health: Measuring the will and the ways. In *Handbook of social and clinical psychology: The health perspective*, edited by C. R. Snyder and Donelson R. Forsyth. Elmsford, NY: Pergamon. 231-302.
- Ruthven, Jan. 2003. Incorporating user search behavior into relevance feedback. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 54 (6): 529-549.
- Saracevic, T. 1996. relevance reconsidered. www.scils.rutgers.edu (accessed 8 Feb 2014).

همبستگی نظریه امیدواری در دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی | جعفری و دیگران

Saracevic, T. 1996. Relevance reconsidered. Proceedings of Second International Conference on Conceptions of Library and Information Science. 201–218.

Vale, M.F Huebner, E. and M. Sulo. 2006. Analysis of hope as psychological strength. Journal of School Psychology, 44 (5):393-406

Young, J.1994. The loss of time in chronic system: An intervention model for working with longer term condition. Australian and New Zealand Journal of Family Therapy, Vol.15 (2): 73- 80.

Correlation hope theory on precision of information retrieval from databases of medical science

Mahnaz jafari¹, najjla hariri^{*2}, fahimeh babalhavaeji³

¹Ph.D. Candidate, department of knowledge and information science, Islamic azad university, science and research branch, Tehran, Iran. Email: mahnazjafari2009@yahoo.com

^{2*} (Corresponding author), Professor, manager of knowledge and information science department, Islamic azad university, science and research branch, Tehran, Iran. Email: najjlahariri@gmail.com

³ associated professor, Islamic azad university, science and research branch, Tehran, Iran. Email: f.babalhavaeji@gmail.com

Abstract

The purpose of this study was to determine correlation hope theory on precision of user's information retrieval from databases of medical science. Research method was quasi experimental, and the population consisted of 45 final year medical student at medical Universities in Tehran. The data gathering instrument was the Schneider (1991) hope questionnaire that has 12 questions. Schneider questionnaire measures two compounds of hope (agency and pathway) in 8 degrees Likert scale. Cronbach's alpha for two compounds of hope theory includes agency and pathway was 92% and 82%. Two pages of the retrieved results (40 records) were examined by the users in terms of relevance to their information needs. Results showed a significant correlation between the mean values of the hope of the users and the precision of the retrieved results. The users hope with the mean value of 54/11 was at the high level. There was significant relation between demographic characteristics of gender, age and employment status with hope of the users and precision of the retrieved results. Overall findings indicate that users hope, increases the precision of the retrieved results from medical databases.

همبستگی نظریه امیدواری در دقت بازیابی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی علوم پزشکی | جعفری و دیگران

Keywords: Theory of hope, Precision, Relevance judgment, Information retrieval, Information database of medical science.